

Descripció del projecte

Recerca, experimentació i conceptualització en creació col·lectiva per a una dramaturgia i posada en escena que ofereixi eines a la societat actual per a pensar en la resolució de conflictes de forma no-violenta i la construcció de la pau. El projecte preveu la col·laboració amb diferents entitats, col·lectius i persones expertes en cultura de pau i la recerca de mecanismes i nous llenguatges escènics sostenibles explorant complicitats amb l'ESTAE i l'UPC de Terrassa. En defensa de l'espai cívic, la seguretat humana, el cooperativisme, la justícia ecològica, de gènere i digital, com a alternativa a l'autoritarisme, el relat de l'odi i la por, les desigualtats i l'escalada bèl·lica i armamentística que estem vivint.

Manual de supervivència: La construcció d'una utopia pacifista

La situació global actual ens ha portat a un creixement del relat promilitarista que s'estén en la nostra societat de la mà de la desmobilització del discurs pacifista, possiblement per desconeixement, per passivitat o per manca de visibilitat d'alternatives potents que proposin una via no-violenta i cooperativa en la gestió dels reptes i les tensions geopolítiques. En ple segle XXI el progrés assolit per la humanitat ens hauria de permetre una convivència pacífica entre pobles i territoris que hauria de ser tan innegociable com fer front a l'emergència climàtica. Recordem que recentment els Estats han estat capaços de col·laborar davant d'amenaques extremes com la provocada per la Covid-19. Tanmateix, en paraules de Vicenç Fisas al seu llibre 'Negociar la paz en tiempos de guerra' (Catarata, 2024) *“S'estan naturalitzant les guerres com a mètode per satisfer greuges, poders o interessos, prescindint de les conseqüències d'aquesta elecció, amb centenars de milers de víctimes mortals, destrucció de les infraestructures bàsiques, setge, desplaçaments massius i una infinitat d'actes inhumans.”*

Catalunya ha estat històricament compromesa, sobretot des de la lluita antifrancista i antimilitarista, amb els ideals de la pau. Ha estat un referent mundial en la seva resistència a les solucions armades, i per a la comunitat internacional, moltes vegades refugi solidari on s'han articulat vincles i suport. Terrassa, al seu torn, forma part de l'associació de governs locals 'Majors for Peace', així com de la xarxa Ciutats Constructores de Pau, entre altres iniciatives solidàries i a favor dels drets humans.

La ficció i, en el cas que ens ocupa, el teatre, tendeix naturalment a mostrar conflictes i tensions, situacions crítiques, injustes i extremes, o bé la part més cruel i fosca del comportament humà que sovint és també la més “dramàtica”. En el procés de creació de l'espectacle *MiliKK* els objectors de consciència que inspiraven aquella revisió escènica del moviment històric que va desembocar en la supressió de la obligatorietat del servei militar ho expressaven així: *“Als teatreros us agrada molt fer distopies, estaria bé que alguna vegada féssiu una utopia”*.

Existeixen experiències reeixides en la construcció de la pau, experiències reals on la mobilització de la població civil organitzada ha impedit l'avenç de l'ús de la força i ha aturat ocupacions de territori, experiències on la creativitat i la cooperació han donat una resposta efectiva no violenta. Pensem en la primavera de Praga, la resposta danesa a l'intent d'invasió nazi, l'acció no violenta i resistència pacífica de Gandhi o la mateixa insubmissió que va acabar amb el servei militar obligatori. Existeix també un corpus teòric que busca promoure la cultura de la pau i proposa un canvi de marc mental davant les construccions que legitimen els conflictes armats, la mort, la destrucció i el patiment com a modus operandi. Igualment, en el terreny de les arts escèniques, al llarg de la història, s'han succeït iniciatives al servei de la cultura de pau.

Per una banda, aquest projecte proposa la recerca en els àmbits teòrics i pràctics de la cultura de la pau i la resolució de conflictes no violenta. Per l'altra, proposa la investigació al voltant dels llenguatges escènics al servei d'aquesta visió pacifista i transformadora existent en la pròpia tradició teatral, un banc de proves que serveixi de pista d'enlairament per imaginar una nova forma, una expressió que ens interpel·li a nosaltres i al nostre temps. L'objectiu és conceptualitzar la recerca en una hipòtesi de treball des del punt de vista dramaturgic i de posada en escena que pugui posar en valor i visibilitzar experiències de pau amb un impacte positiu tangible, oferint una alternativa al militarisme. El repte és sortir de la ficció ‘distòpica’ i articular una ficció ‘utòpica’ que prengui com a base d'inspiració testimonis reals, plantejant la utopia com a generador d'un relat que ens permeti projectar des de l'escenari una alternativa possible, desitjable, esperançadora i constructiva. En un altre nivell no menys important, el desenvolupament del projecte passa per la creació col·lectiva, amb l'aportació cooperativa de tots i totes les participants; la perspectiva de gènere, posant al centre el rol cabdal de les dones en l'activisme per la pau, la resistència pacífica; i la sostenibilitat com a compromís humà i artístic amb el medi ambient. Pel que fa a aquest darrer aspecte, una línia troncal de la recerca serà

l'exploració de mecanismes i nous llenguatges escènics, avui encara desconeguts per a nosaltres, per minimitzar l'impacte ambiental. Aquestes línies de recerca s'articulen en col·laboració amb l'ESTAE i l'UPC de Terrassa sota el lideratge d'Elena Fortuny, directora d'escena i actriu, i s'imbriquen amb la recerca de nous llenguatges teatrals per a la posada en escena. En Jumon Erra, coordina la recerca dramaturgica, qui aporta, a més, la seva trajectòria acadèmica i professional en cultura pau i drets humans. En Marc Pujol, se centra en la recerca i bagatge actoral i musical, així com en experiències de resolució de conflictes i com a col·laborador habitual del Bcn Peace Center, entre d'altres.

Walter Benjamin deia: *“Cal organitzar el pessimisme”*. Per fer-ho, tenim la necessitat d'explorar i nodrir aquest imaginari i fer-ho en coherència amb els reptes que ens planteja la construcció d'un futur pròsper. Els discursos d'odi, la xenofòbia, el racisme, la lgtbiq+fòbia, el masclisme tornen a ser discursos legitimats en sectors joves i son expressats impunement a mitjans i xarxes. Tota aquesta violència ideològica i estructural son un atac a la convivència, entenem la convivència com a conflictiva, el conflicte forma part de nosaltres, però com construïm maneres diferents de transformar els conflictes aquí és on va la nostra recerca d'experiències per transportar-les a l'escena. També volem explorar què ens passa com individus, a la família, a les relacions socials i veïnals des d'una òptica no violenta.

Teatre pacifista, antibel·licista i antimilitarista

La nostra aportació artística singular està emmarcada en la pròpia tradició teatral i amb la història del teatre al servei de la cultura de pau. Autors i autores de totes les èpoques han tractat el tema de la guerra, les seves causes, les seves conseqüències, i han portat a l'escena dispositius que per conscienciar i impulsar la societat civil. Com a punt de partida volem estudiar un seguit d'artistes i companyies entre els quals hi hauria: les respostes dramaturgiques d'Aristòfanes i Brecht davant els contextos de guerra que els toca viure, Chaplin i *El gran dictador*, Trumbo: *Johnny va agafar el seu fusell*, les companyies Bread and Puppet i el Living Theatre en el context del moviment contra la participació dels EEUU a la Guerra de Vietnam; la recerca performativa pura de Marina Abramovic, El Teatro de Arena i del Oprimido de Boal i Freire, La Candelaria colombiana; Buero, Sanchis, Animalario i Teatro del Barrio, Mayorga, i el teatre català de l'exili i la nostra dramaturgia més recent. Estilísticament, també volem investigar en la sàtira, les propostes més performatives, el *verbatim*, el documental o el teatre narratiu.

Pel que fa a la innovació, com a hipòtesi de treball des del punt de vista dramàtic, plantejem la utopia com a generadora del relat. En aquest sentit, plantejem la recerca formal entorn del “fals documental” que ens permet portar a escena casos reals d’èxit en la construcció de la pau de diferents llocs i moments històrics i unir-los en un únic espai-temps ficcional. Aquesta aposta ens posa el repte de mantenir la tensió dramàtica defugint el llenguatge bèl·lic i la romantització de la violència. Per altra banda, en la perspectiva de gènere, el teatre pacifista ha relatat el paper de les dones com a víctimes, reporteres de guerra o activistes. Proposem defugir el binomi víctima-heroï i cercar un relat constructiu en el qual l’enemic no marqui els tempos ni controli soterradament el relat. Pel que fa a la recerca escènica es proposa també una innovació en termes de sostenibilitat i nous llenguatges escènics, i parteix d’una hipòtesi articulada en quatre eixos:

- la cursa com a metàfora
- el binomi llum-foscor amb la generació d’energia en directe
- la proximitat i la interacció amb el públic dissolent la frontera escena-espectador
- el so i el silenci, amb la possible introducció de música en directe

Lisístrates: La cultura de pau amb nom de dona

Les dones han estat al capdavant de l’activisme pacifista al llarg de la història. Des de les indígenes que han defensat les seves terres i cultures, a les Mares de la Plaza de Mayo, fins a les líders africanes que han desafiat l'imperialisme i l'*apartheid*, el paper de la dona ha estat i és crucial en la lluita per la justícia i la pau. Els conflictes armats tenen, a més, un impacte diferencial en les dones i les nenes. La violència sexual contra les dones s'utilitza sistemàticament com a tàctica de guerra, per a desmoralitzar i destruir comunitats. Les dones i les nenes som víctimes de violacions, tràfic, matrimonis i avortaments forçosos, esclavitud sexual, restricció de l'accés a l'educació, i major risc de no ser ateses mèdicament ni en les malalties ni en els parts, segons Movimiento por la Paz –MPDL.

Però el paper de les dones no es redueix a la nostra condició de víctimes. Tant individualment com col·lectiva, les dones hem participat i participem en els processos per aconseguir societats més justes, igualitàries i, sobretot, pacífiques. La cultura de pau és essencialment feminista i per tant la construcció de la pau ha de tenir en compte la perspectiva de gènere com a element ineludible. Des del feminisme antimilitarista es reconeix la guerra com una dinàmica patriarcal i per tant la resolució pacífica dels conflictes desafia intrínsecament les estructures de poder masculines. En coherència,

aquest projecte està compromès amb el lideratge femení i la paritat dels equips artístics i tècnics. En concret, dins del propi equip de treball impulsor del projecte, és l'Elena Fortuny qui dirigeix la recerca que culminarà en la posada en escena de la peça, de la qual també en serà la directora d'escena i una de les intèrprets. En una fase posterior, a més, el projecte comptarà amb l'equip tècnic col·laborador estable de la companyia La Danesa, format íntegrament per dones.

Sostenibilitat i petjada zero com a compromís humà i artístic

L'emergència climàtica i la investigació recent dins les arts escèniques en els àmbits de la sostenibilitat en la tècnica i els materials en els espectacles en viu, ens compromet a la recerca d'un nou llenguatge escènic. La recerca dramaturgica es desenvoluparà en paral·lel a la concreció de possibilitats escèniques que minimitzin la petjada i siguin el més sostenibles i replicables possible. Aquesta feina implica un treball coordinat i cooperatiu entre investigadores, tècniques de l'espectacle i nosaltres com a creadores d'escena per a generar formes de producció i emmagatzemament d'energia en escena, reciclatge i reutilització de materials en directe, sostenibilitat en els processos i en l'explotació de la peça, durabilitat dels materials i sistemes de revisió durables. L'equip ja ha estudiat recursos com el Pla C del Departament de Cultura, i assistit a la formació impartida per l'experta en sostenibilitat en arts escèniques Katie Mitchell. Amb aquest projecte s'extén la recerca amb la interacció amb universitats, institucions, persones i col·lectius que ens puguin acompanyar en aquest procés, entre les quals: Eloi Maduell, enginyer Informàtic especialista en la creació audiovisual en directe; l'ambientòloga, especialitzada en canvi climàtic i desenvolupament internacional Anna Pérez Català; l'enginyer i membre de l'Observatori del Deute en la Globalització (ODG) Alfons Pérez i l'Estudi ERF – Ramon Folch i Associats S.L.: <https://wattega.erf.cat/es/>, i com incorporació més recent en la recerca específica en les tècniques teatrals, l'ESTAE i l'UPC Terrassa gràcies a la mediació del Centre del Vallès de l'Institut del Teatre amb qui preveiem poder establir una col·laboració que pugui fins i tot anar més enllà del propi projecte.

Participació de col·lectius en risc d'exclusió social

Garantim la participació de col·lectius en risc d'exclusió com persones refugiades, sol·licitants d'asil i/o fugitives de violències. Volem escoltar diferents experiències de casa nostra i d'arreu del món, conèixer en profunditat les diverses experiències vitals d'aquells que també han pogut i poden exercir de constructores de pau o defensores dels drets humans. La seva participació anirà vinculada a la possibilitat de compartir les seves

històries i les seves experiències, a la contribució que puguin fer en compartir materials audiovisuals, fotografies o relats verbals. Finalment, els demanarem assitir, quan la dramatúrgia estigui més avançada, a una lectura del material de la recerca per a comprovar que respectem la seva mirada. També fomentarem la participació de col·lectius en risc d'exclusió com víctimes de la nova onada de violència feixista, víctimes de la violència islamòfoba, masclista i dels discursos d'odi contra la diversitat afectivosexual.

Síntesi d'objectius de la recerca

El projecte té com a objectiu principal la recerca i articulació d'experiències de resistència a la violència en pro de la construcció de la pau en els àmbits individuals, comunitaris i globals per a poder dissenyar una dramatúrgia contemporània vinculada a la tradició escènica que ha tractat aquests temes, acompanyada d'una hipòtesi de posada en escena que tingui en compte la sostenibilitat mediambiental, l'accessibilitat i la perspectiva de gènere com a articulació matèrica de l'acció no violenta.

Previsió de l'impacte artístic i social del projecte:

- Visibilització i reconexió dels valors de la noviolència en l'imaginari català. Despertar de nou interès en pensar estratègies per resistir al discurs global en favor d'un militarisme acrític. Recuperar la pròpia memòria de la ciutadania terrassenca en aquest compromís, on l'escena teatral hi té un paper important.
- Recuperar experiències escèniques utòpiques, on el públic en sigui actiu en la cerca de solucions, que ajudi a encomanar la filosofia no violenta de forma lúdica, positiva i creativa, a nivell de pensament i d'accions concretes i abastables.
- Reconèixer el paper de les dones al capdavant de l'activisme pacifista al llarg de la història, on la resolució pacífica desafia intrínsecament les estructures de poder masculines subratllant el potencial femení en la construcció social.
- Avançar cap a la sostenibilitat mediambiental en els processos de producció i exhibició escènica, a través de la col·laboració de l'equip creatiu i tècnic amb institucions i persones expertes. Crear consciència entre creadors i ciutadania.
- Posar en valor la capacitat humana de cooperar, l'empatia, el respecte pel dret a la vida, la dignitat i els drets humans bàsics, la igualtat d'oportunitats i la no discriminació per motius de qualsevol mena.

D'acord amb l'última enquesta del Centre d'Estudis d'Opinió (CEO), realitzada el darrer trimestre del 2024, la ciutadania catalana ha expressat un augment de la preocupació per

l'afectació d'un conflicte armat internacional en els pròxims anys, d'un 6,6 a un 6,9 sobre 10. La necessitat d'un discurs alternatiu que ens proveeixi d'eines ideològiques, de referents, d'imaginari i exemples concrets d'èxit en la construcció de la pau, la justícia social i la resolució de conflictes de forma no-violenta se'ns fa evident. Aquesta recerca culminarà amb una proposta dramàtica i de posada en escena que tindrà continuïtat en una producció teatral. En aquest sentit, comptem amb la col·laboració per a una residència tècnica amb La Fàbrica Vella de Sallent per l'any 2026 i ja estem en converses amb teatres com la Sala Beckett de Barcelona, el Festival GREC i el Teatre Nacional de Catalunya per a la futura programació de l'espectacle. Un muntatge dins el circuit teatral professional que generarà un relat en pro de la cultura de pau, fet de manera sostenible i aportant a la societat civil eines que sembla que ara ens manquen, que hem oblidat o senzillament desconeixem. Una peça sigui d'interès per al gran públic, amb perspectives de temporada i gira, molt fàcilment "exportable" i "traduïble" a altres idiomes. La programació anirà acompanyada previsiblement d'activitats paral·leles com presentació als mitjans, exposicions i col·loquis on tenim assegurada la participació del Barcelona International Peace Center <https://bcnpeacecenter.org>, l'Institut NOVACT de No Violència <https://novact.org/>; el polític, periodista i pacifista català Jordi Armadans, i L'Escola de Cultura de Pau (ECP): <https://escolapau.uab.cat/>, entre altres.

Terrassa: Capital d'innovació, tècniques de l'espectacle i cultura de pau

Tenim un acord amb l'ESTAE i l'UPC de Terrassa per a estudiar una col·laboració en la recerca específica en l'àmbit de la sostenibilitat en les arts i tècniques de l'espectacle, mercè a la mediació del Centre del Vallès de l'Institut del Teatre. El nostre desig és que pugui impulsar el protagonisme de Terrassa com a ciutat d'innovació, recerca mediambiental i capital de les tècniques de l'espectacle, essent aquest projecte un primer banc de proves d'innovacions tècniques i bones pràctiques que puguin inspirar altres iniciatives afins en l'àmbit teatral i en altres, a casa nostra i arreu. En l'àmbit de la Pau i els DDHH ens hem posat en contacte amb la Plataforma Aturem les Guerres de Terrassa i també tenim previst posar-nos en contacte amb la Regidoria Solidaritat i Cooperació Internacional de l'Ajuntament de Terrassa. Per tal de desenvolupar aquestes línies de col·laboració amb la ciutat, sol·licitem la modalitat de residència.

Metodologia

En una primera etapa, la metodologia serà la de l'entrevista, la lectura i el visionat d'experiències socials i artístiques. Posteriorment passarem a l'anàlisi

del material obtingut i la seva valoració per obtenir una selecció dels materials que provarem i modificarem segons aquestes estratègies escèniques:

- Dramatitzada /Narrativa. Transformant els materials en escenes o monòlegs amb personatge, o des de la narració sense personatge.
- *Verbatim*. Utilitzant la literalitat textual del que les protagonistes han expressat.
- Musicada. Transformant el material en melodies, cançons i/o espai sonor.
- En suport audiovisual. Projectant directament el material trobat.
- Transformada en joc on el públic pugui participar activament.

Serà l'espai de laboratori i experimentació el que permetrà provar els materials trobats i descartar els que no ens siguin útils. A partir d'aquesta espai experimental anirem conceptualitzant una proposta dramàtica i escènica font. En tot el procés, tots els membres de l'equip de recerca assumeixen un paper actiu com a productors de continguts, en la creació col·lectiva i en espais de valoració i anàlisi, amb respecte pels rols que cada integrant assumeix en cada moment. En la darrera etapa, una mostra oberta posarà en comú el resultat del recerca amb totes les col·laboracions i haurà de permetre una anàlisi, debat i valoració de les propostes per a la seva conceptualització.

Calendar del projecte:

FASE 1 - De setembre a octubre del 2025: recerca de fonts de pensament i dels experts acompanyants, documentació, selecció de la bibliografia i entrevistes.

FASE 2 - De novembre a desembre del 2025: buidatge, lectura, estudi i anàlisi del material generat en la primera fase, selecció i estructuració de propostes de recerca dramàtica i escènica. Continuació de la recerca documental i entrevistes, si s'escau.

FASE 3 - Gener 2026: Laboratori 1. Investigació i experimentació a partir dels materials seleccionats. Generació d'una primera hipòtesi dramàtica i de posada en escena.

FASE 4 - Març 2026: Laboratori 2. Aprofundiment en la investigació, incorporació d'equips tècnics i experts en sostenibilitat, experimentació sobre hipòtesis plantejades.

FASE 5 - Abril 2026: Precipitació de la recerca en una versió font com a mostra de treball obert de la investigació. Presentació pública davant de totes les persones participants per tenir un retorn en forma de debat en relació als objectius de la proposta.

FASE 6 - Maig 2026: Valoració interna, conceptualització i elaboració de la memòria final del projecte. Extreure conclusions per a la dramàtica i de cara a la futura producció.